

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έβδομο τμήμα)

της 5ης Ιουνίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Καταχρηστικές ρήτρες συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Άρθρο 3, παράγραφος 1 – Άρθρο 4, παράγραφος 2 – Άρθρο 6, παράγραφος 1 – Σύμβαση δανείου συνομολογηθείσα σε ξένο νόμισμα – Γνωστοποίηση στον καταναλωτή, μετά τη σύναψη της σύμβασης, της συναλλαγματικής ισοτιμίας που ισχύει για το χορηγούμενο σε εθνικό νόμισμα ποσό»

Στην υπόθεση C-38/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Budai Közronți Kerületi Bíróság (κεντρικό δικαστήριο περιφέρειας της Βούδας, Ουγγαρία) με απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 24 Ιανουαρίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

GT

κατά

HS,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έβδομο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Prechal (εισηγήτρια), πρόεδρο του τρίτου τμήματος, προεδρεύουσα του εβδόμου τμήματος, C. Toader και Α. Rosas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η GT, εκπροσωπούμενη από τον T. Szabó, ügyvéd,
- η HS, εκπροσωπούμενη από τον T. Várhelyi, ügyvéd,
- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Z. Fehér και τη Z. Biró-Tóth,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις K. Talabér-Ritz και Α. Cleenewerck de Crayencour,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ουγγρική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της αρμοδιότητας που έχει παρασχεθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προς εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, των θεμελιωδών αρχών του δικαίου της Ένωσης περί ισότητας ενώπιον του νόμου, περί αποτελεσματικής ένδικης προσφυγής και περί δίκαιης δίκης, καθώς και της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), ιδίως των αιτιολογικών σκέψεων 8 έως 12 και 20, καθώς και του άρθρου 4, παράγραφος 2, και του άρθρου 5.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της GT, εταιρίας χρηματοδοτικής μισθώσεως (στο εξής: εταιρία), και του HS, ως δανειολήπτη, με αντικείμενο την ακυρότητα της μεταξύ τους συναφθείσας συμβάσεως δανείου λόγω μη αναγραφής της συναλλαγματικής ισοτιμίας που εφαρμόστηκε κατά τη χορήγηση του σχετικού χρηματικού ποσού.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης.

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 8 έως 12 και 20 της οδηγίας 93/13 έχουν ως εξής:

«[εκτιμώντας] ότι στα δύο κοινοτικά προγράμματα σχετικά με την [...] ενημέρωση των καταναλωτών έχει υπογραμμισθεί η σημασία της προστασίας και ενημέρωσης των καταναλωτών από την ύπαρξη καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις· ότι η προστασία αυτή πρέπει να εξασφαλίζεται μέσω νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, είτε εναρμονισμένων στο κοινοτικό επίπεδο είτε θεσπιζόμενων απευθείας σ' αυτό το επίπεδο·

ότι σύμφωνα με την αρχή που διατυπώνεται μέσα σε αυτά τα δύο προγράμματα υπό τον τίτλο “προστασία των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών”, οι αποκτώντες αγαθά ή υπηρεσίες πρέπει να προστατεύονται από τις καταχρήσεις ισχύος εκ μέρους του πωλητή ή του παρέχοντος υπηρεσίες, ιδίως από τις συμβάσεις προσχωρήσεως και από τον καταχρηστικό αποκλεισμό βασικών δικαιωμάτων μέσα στις συμβάσεις·

ότι είναι δυνατόν να επιτευχθεί αποτελεσματικότερη προστασία των καταναλωτών με τη θέσπιση ενιαίων κανόνων σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες· ότι αυτοί οι κανόνες πρέπει να εφαρμόζονται σε κάθε σύμβαση που συνάπτεται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή· ότι, συνεπώς, εξαιρούνται από την παρούσα οδηγία οι συμβάσεις εργασίας, οι συμβάσεις που αφορούν κληρονομικά δικαιώματα, οι συμβάσεις οικογενειακού δικαίου καθώς και οι συμβάσεις που αφορούν τη σύσταση και το καταστατικό εταιρειών·

ότι ο καταναλωτής πρέπει να απολαύει της αυτής προστασίας στα πλαίσια της προφορικής όσο και της γραπτής σύμβασης, στην τελευταία δε περίπτωση, ανεξάρτητα απ' το αν οι όροι της σύμβασης περιέχονται σε ένα ή περισσότερα έγγραφα·

ότι, παρ' όλα αυτά, ως έχουν σήμερα οι εθνικές νομοθεσίες, μόνον μερική εναρμόνιση είναι δυνατή· ότι, ιδίως, μόνον οι συμβατικές ρήτρες για τις οποίες δεν υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας οδηγίας· ότι έχει σημασία εν προκειμένω να δοθεί στα κράτη [μέλη] η δυνατότητα, τηρουμένης της συνθήκης, να παρέχουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας στον καταναλωτή μέσω εθνικών διατάξεων αυστηρότερων από τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας·

[...]

ότι οι συμβάσεις πρέπει να συντάσσονται με σαφή και κατανοητό τρόπο· ότι ο καταναλωτής πρέπει να έχει πράγματι την ευκαιρία να λάβει γνώση όλων των ρητρών και ότι σε περίπτωση αμφιβολίας πρέπει να υπερισχύσει η πιο ευνοϊκή ερμηνεία για τον καταναλωτή».

- 4 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Οι ρήτρες της σύμβασης που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και διατάξεις ή αρχές διεθνών συμβάσεων στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η Κοινότητα, ιδίως στον τομέα των μεταφορών, δεν υπόκεινται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.»

- 5 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«Ρήτρα σύμβασης που δεν απετέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.»

- 6 Το άρθρο 4 της ίδιας οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 7, ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας συμβατικής ρήτρας κρίνεται, αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή των υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση και όλες οι κατά τον χρόνο της σύναψης της σύμβασης περιστάσεις που περιέβαλαν την εν λόγω σύναψη, καθώς και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται.

2. Η εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών δεν αφορά ούτε τον καθορισμό του κυρίου αντικειμένου της σύμβασης ούτε το ανάλογο ή μη μεταξύ της τιμής και της αμοιβής, αφενός, και των υπηρεσιών ή αγαθών που θα παρασχεθούν ως αντάλλαγμα, αφετέρου, εφόσον οι ρήτρες αυτές είναι διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό.»

- 7 Το άρθρο 5 της οδηγίας 93/13 προβλέπει τα εξής:

«Στην περίπτωση συμβάσεων των οποίων όλες ή μερικές ρήτρες που προτείνονται στον καταναλωτή έχουν συνταχθεί εγγράφως, οι ρήτρες αυτές πρέπει να συντάσσονται πάντοτε με σαφή και κατανοητό τρόπο. Σε περίπτωση αμφιβολίας για την έννοια μιας ρήτρας, επικρατεί η ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή ερμηνεία. [...]»

- 8 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

Το ουγγρικό δίκαιο

Ο νόμος Hpt

- 9 Το άρθρο 213, παράγραφος 1, στοιχείο α, του a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (νόμου CXII. του 1996 σχετικά με τα πιστωτικά ιδρύματα και τις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, στο εξής: νόμος Hpt) ορίζει τα εξής:

«Σύμβαση δανείου συναφθείσα με καταναλωτές ή ιδιώτες είναι άκυρη όταν δεν μνημονεύει

- a) το αντικείμενο της συμβάσεως [...].»

Ο νόμος DH 1

- 10 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. Törvény [νόμου XXXVIII. του 2014 για τη ρύθμιση ορισμένων ζητημάτων σχετικά με την απόφαση που εξέδωσε το Kúria (Ανώτατο Δικαστήριο) προς εξασφάλιση της ενιαίας ερμηνείας διατάξεων του αστικού δικαίου σχετικά με συμβάσεις δανείου μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και καταναλωτών, στο εξής: νόμος DH 1], έχει ως εξής:

«Ο παρών νόμος εφαρμόζεται σε συμβάσεις δανείου που συνήφθησαν με καταναλωτές μεταξύ της 1ης Μαΐου 2014 και της ημερομηνίας ενάρξεως ισχύος του παρόντος νόμου. Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου, ως συμβάσεις δανείου που έχουν συναφθεί με τους καταναλωτές θεωρούνται οι συμβάσεις πιστώσεως, δανείου ή χρηματοδοτικής μισθώσεως είτε σε ξένο νόμισμα (που συνομολογούνται σε ξένο νόμισμα ή χορηγούνται σε ξένο νόμισμα και εξοφλούνται σε ουγγρικά φιορίνια) είτε σε ουγγρικά φιορίνια και έχουν συναφθεί μεταξύ χρηματοπιστωτικού ιδρύματος και καταναλωτή [...].»

- 11 Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου DH 1 προβλέπει τα εξής:

«1. Σε σύμβαση δανείου συναφθείσα με καταναλωτή είναι άκυρη –εκτός αν πρόκειται για συμβατική ρήτρα που αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως– η ρήτρα βάσει της οποίας το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ορίζει ότι, για τη χορήγηση του ποσού το οποίο προορίζεται για την απόκτηση του αγαθού που αποτελεί αντικείμενο του δανείου ή της χρηματοδοτικής μισθώσεως, λαμβάνεται υπόψη η τιμή αγοράς, ενώ για την αποπληρωμή του δανείου λαμβάνεται υπόψη η τιμή πώλησεως ή συναλλαγματική ισοτιμία διαφορετική από αυτήν που ίσχυε κατά τη χορήγηση του χρηματικού ποσού.

2. Η κατά την παράγραφο 1 άκυρη ρήτρα αντικαθίσταται [...], τόσο για τη χορήγηση του σχετικού χρηματικού ποσού όσο και για την αποπληρωμή του (συμπεριλαμβανομένης της πληρωμής των μηνιαίων δόσεων και κάθε επιβαρύνσεως, εξόδων και προμηθειών που εκφράζονται σε ξένο νόμισμα), από διάταξη βάσει της οποίας λαμβάνεται υπόψη η επίσημη συναλλαγματική ισοτιμία που καθορίζεται από την Εθνική Τράπεζα της Ουγγαρίας για το αντίστοιχο ξένο νόμισμα.»

Ο νόμος DH 3

- 12 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. Törvény (νόμου LXXVII. του 2014 για τη ρύθμιση ζητημάτων σχετικά με τη μετατροπή του νομίσματος στο οποίο έχουν συνολογηθεί ορισμένες συμβάσεις δανείου και με τους κανόνες περί τόκων, στο εξής: νόμος DH 3) έχει ως εξής:

«Συμβάσεις δανείου συναφθείσες με καταναλωτές τροποποιούνται αυτοδικαίως κατά τα προβλεπόμενα στον παρόντα νόμο.»

Η απόφαση 1/2016 PJE

- 13 Η απόφαση 1/2016 PJE που εξέδωσε το Κύρια (Ανώτατο Δικαστήριο) προς εξασφάλιση της ενιαίας ερμηνείας διατάξεων του αστικού δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 25, παράγραφος 3, του Alaptörvény (Θεμελιώδους Νόμου), έχει ως εξής:

«1. Σύμβαση δανείου συναφθείσα με καταναλωτές ή ιδιώτες σε ξένο νόμισμα ανταποκρίνεται στην απαίτηση του άρθρου 213, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου [Hpt], εφόσον η σύμβαση, η οποία έχει περιβληθεί τον έγγραφο τύπο –συμπεριλαμβανομένων και των γενικών όρων που εντάσσονται στην εν λόγω σύμβαση κατά τον χρόνο της συνάψεώς της– προσδιορίζει το ύψος του δανείου σε ουγγρικά φιορίνια (νόμισμα καταβολής), υπό την προϋπόθεση η αξία σε ξένο νόμισμα (νόμισμα υπολογισμού) του ποσού του δανείου που καθορίστηκε με τον τρόπο αυτόν να μπορεί να προσδιοριστεί επακριβώς στον μεταγενέστερο χρόνο μετατροπής τον οποίο καθορίζει η σύμβαση, ή, σε διαφορετική περίπτωση, κατά τον χρόνο της καταβολής του οικείου χρηματικού ποσού, λαμβανομένης υπόψη της συναλλαγματικής ισοτιμίας που ισχύει κατά τον χρόνο αυτόν.

[...]

3. Εάν σύμβαση δανείου συναφθείσα με καταναλωτές ή ιδιώτες σε ξένο νόμισμα –συμπεριλαμβανομένων και των γενικών όρων που εντάσσονται στην εν λόγω σύμβαση κατά τον χρόνο της συνάψεώς της– περιλαμβάνει τα στοιχεία που διαλαμβάνονται υπό 1 και 2, οι μονομερείς δηλώσεις που πραγματοποιούνται μετά τη σύναψη της συμβάσεως (για παράδειγμα η ειδοποίηση πληρωμής, το χρονοδιάγραμμα καταβολής δόσεων, το χρονοδιάγραμμα ρυθμίσεως οφειλών) αποτελούν πληροφοριακά στοιχεία του πιστωτικού ιδρύματος προς τον καταναλωτή χωρίς συνέπειες για τη σύναψη της συμβάσεως ή για το κύρος της.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 14 Στις 20 Φεβρουαρίου 2006 η εταιρία συνήψε με τον HS, ως δανειολήπτη, σύμβαση δανείου για τη χρηματοδότηση της αγοράς μηχανοκίνητου οχήματος. Το δάνειο συνολογήθηκε σε ξένο νόμισμα, εν προκειμένω, σε ελβετικά φράγκα (CHF). Το ύψος του δανείου αυτού καθορίστηκε με βάση το ποσό που ζητήθηκε σε ουγγρικά φιορίνια (HUF), εν προκειμένω 3 859 000 HUF, κατ' εφαρμογήν της συναλλαγματικής ισοτιμίας που ίσχυε κατά την ημερομηνία εκταμιεύσεως του χρηματικού ποσού. Σύμφωνα με τη σύμβαση αυτή, «τα συμβαλλόμενα μέρη υπ[έγραψαν] τη σύμβαση το περιεχόμενο της οποίας [ήταν] σύμφωνο με τη δήλωση αποδοχής του πιστωτή». Στη συνέχεια, η δήλωση αποδοχής απεστάλη στον δανειολήπτη, μετά την υπογραφή της συμβάσεως δανείου, στις 7 Απριλίου 2006. Η δήλωση αυτή, η οποία, όπως υπογραμμίζει το αιτούν δικαστήριο, δεν υπεγράφη από τον δανειολήπτη, περιλάμβανε τη συναλλαγματική ισοτιμία που ίσχυε για την εκταμιευθείσα πίστωση (1 CHF = 164,87 HUF).

- 15 Σύμφωνα με τους όρους της ως άνω συμβάσεως, το δάνειο έπρεπε να εξοφληθεί σε ουγγρικά φιορίνια, το δε ύψος των δόσεων αποτελούσε συνάρτηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας μεταξύ του ελβετικού φράγκου και του ουγγρικού φιορινιού που ίσχυε κατά την ημερομηνία καταβολής εκάστης εξ αυτών, με αποτέλεσμα τον συναλλαγματικό κίνδυνο να φέρει ο δανειολήπτης.
- 16 Στις 4 Μαρτίου 2013, θεωρώντας ότι ο δανειολήπτης δεν είχε εκπληρώσει την υποχρέωσή του προς εξόφληση, η εταιρία κατήγγειλε τη σύμβαση δανείου. Στη συνέχεια, ενήγαγε τον δανειολήπτη ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ζητώντας να υποχρεωθεί αυτός να καταβάλει ποσό 1 463 722 HUF, το οποίο αντιστοιχούσε στο κεφάλαιο του δανείου και στους τόκους.
- 17 Προς υπεράσπισή του, ο δανειολήπτης, στηριζόμενος, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 213, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου Htp, πρότεινε ένσταση ακυρότητας της συμβάσεως, με το επιχείρημα ότι στη σύμβαση δεν μνημονευόταν το αντικείμενο του δανείου, διότι η συναλλαγματική ισοτιμία μεταξύ του ελβετικού φράγκου και του ουγγρικού φιορινιού που εφαρμόστηκε κατά την εκταμίευση του σχετικού χρηματικού ποσού αναγραφόταν αποκλειστικώς και μόνο στη δήλωση αποδοχής την οποία είχε υπογράψει μόνον η εταιρία.
- 18 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιόν του, πρέπει να εφαρμόσει τις αποφάσεις που έχει εκδώσει το Κύρια (Ανώτατο Δικαστήριο) προς εξασφάλιση της ενιαίας ερμηνείας των κανόνων δικαίου, στις οποίες καταλέγεται η απόφαση 1/2016, και που είναι δεσμευτικές για τα δικαστήρια κατώτερων βαθμών δικαιοδοσίας. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, στη συναλλαγματική ισοτιμία που έχει καθοριστεί μονομερώς από την εταιρία στο έντυπο της δηλώσεως αποδοχής θα πρέπει να αναγνωριστεί η ίδια νομική ισχύς με εκείνη που έχει ένας συμβατικός όρος, εφόσον η ίδια η σύμβαση δεν προσδιορίζει τη συναλλαγματική ισοτιμία που εφαρμόζεται κατά την εκταμίευση του σχετικού χρηματικού ποσού. Από την ίδια απόφαση προκύπτει ότι άνευ επιπτώσεων είναι συναφώς το γεγονός ότι ο οφειλέτης δεν έχει υπογράψει τη δήλωση αποδοχής και ότι ο δανειστής δεν υποχρεούται να αποδείξει την παραλαβή της εν λόγω δηλώσεως από τον οφειλέτη.
- 19 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι τυχόν αναγνώριση του κύρους της συμβάσεως θα είχε ως αποτέλεσμα να φέρει ο δανειολήπτης τις οικονομικές συνέπειες που απορρέουν από τον συναλλαγματικό κίνδυνο. Για τον λόγο αυτό, θα ήταν αντίθετο προς τα οικονομικά συμφέροντα του δανειολήπτη να αναγνωρίσει το επιληφθέν δικαστήριο το κύρος τέτοιας συμβάσεως δανείου συνομολογηθείσας σε ξένο νόμισμα υπό το πρίσμα του εν λόγω άρθρου 213, παράγραφος 1, στοιχείο α. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο επιθυμεί να βεβαιωθεί ότι η απόφαση 1/2016 δεν αντιβαίνει στις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που αποσκοπούν στην προστασία των καταναλωτών.
- 20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Budai Központi Kerületi Bíróság (κεντρικό δικαστήριο περιφέρειας της Βούδας, Ουγγαρία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Αντιβαίνει προς την αρμοδιότητα που έχει παρασχεθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να διασφαλίζει υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών, προς τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου της Ένωσης περί ισότητας ενώπιον του νόμου, περί αποτελεσματικής ένδικης προσφυγής και περί δίκαιης δίκης, προς διάφορα στοιχεία του προοιμίου της οδηγίας [93/13] [και συγκεκριμένα των αιτιολογικών σκέψεων 8 έως 12 και 20] και, τέλος, προς τα άρθρα 4, παράγραφος 2, και 5 της [οδηγίας αυτής] εθνική νομολογία με κανονιστικό χαρακτήρα η οποία:

- δεν επιβάλλει στον αντισυμβαλλόμενο του καταναλωτή, ως προϋπόθεση του κύρους της συμβάσεως, την υποχρέωση να παρέχει στον καταναλωτή τη δυνατότητα, πριν από τη σύναψη της συμβάσεως, να λάβει γνώση των διατυπωμένων με σαφή και κατανοητό τρόπο συμβατικών ρητρών που αποτελούν το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως, συμπεριλαμβανομένης της συναλλαγματικής ισοτιμίας που ισχύει για την καταβολή του σχετικού χρηματικού ποσού δυνάμει συμβάσεως δανείου σε ξένο νόμισμα, ώστε η σύμβαση να μην καταστεί άκυρη, και/ή

- παρέχει στον αντισυμβαλλόμενο του καταναλωτή τη δυνατότητα να κοινοποιήσει (για παράδειγμα με χωριστό έγγραφο) τις διατυπωμένες με σαφή και κατανοητό τρόπο συμβατικές ρήτρες που αποτελούν το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως σε χρόνο κατά τον οποίο ο καταναλωτής έχει ήδη δεσμευθεί αμετακλήτως να εκτελέσει τη σύμβαση, χωρίς το γεγονός αυτό και μόνο να συνιστά λόγο ακυρότητας της συμβάσεως;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

- 21 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει ότι το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο διότι, κατ' ουσίαν, το αιτούν δικαστήριο παρέλειψε να παραθέσει ενώπιον του Δικαστηρίου όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, ιδίως να επισημάνει ότι η κύρια δίκη εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο νομοθετικών πρωτοβουλιών του Ούγγρου νομοθέτη σε σχέση με συμβάσεις δανείου όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι οποίες κατέληξαν στην ψήφιση των νόμων DH 1 και DH 3. Κατ' εφαρμογήν των νόμων αυτών, η συναλλαγματική ισοτιμία που είχε αρχικώς συμφωνηθεί για το συγκεκριμένο είδος συμβάσεων αντικαταστάθηκε, αναδρομικώς και αυτοδικαίως, με εκείνη που ορίστηκε από την ουγγρική νομοθεσία, η οποία εξάλειψε μεν τον συναλλαγματικό κίνδυνο, χωρίς όμως να θίγει την ύπαρξη του κινδύνου που συνδέεται με την εκ του νόμου καθορισθείσα συναλλαγματική ισοτιμία. Η Επιτροπή φρονεί ότι οι εν λόγω νόμοι πρέπει να θεωρηθούν ως νομοθετικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, με αποτέλεσμα να πρέπει να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης των οποίων έχει ζητηθεί η ερμηνεία και των πραγματικών περιστατικών ή του αντικείμενου της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 22 Κατά την Επιτροπή, τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης των οποίων έχει ζητηθεί η ερμηνεία δεν έχουν καμία σχέση με τη διαφορά της κύριας δίκης διότι η ψήφιση των νόμων DH 1 και DH 3 είχε ως συνέπεια την εξαίρεση των ρητρών περί συναλλαγματικής ισοτιμίας και περί του συνδεδεμένου με αυτήν κινδύνου, τις οποίες περιείχαν ορισμένες συμβάσεις δανείου όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση, από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1, παράγραφος 2, αυτής, με αποτέλεσμα η εν λόγω οδηγία να μην τυγχάνει πλέον εφαρμογής στην υπό κρίση περίπτωση.
- 23 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο εντός του νομικού και πραγματικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο ισχύει το τεκμήριο ότι είναι λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος εθνικού δικαστηρίου μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το ζήτημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμη όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank και OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, σκέψη 37).
- 24 Από την έκθεση των πραγματικών περιστατικών που περιλαμβάνεται στην απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα αφορά περίπτωση κατά την οποία ο καταναλωτής συνήψε σύμβαση δανείου σε ξένο νόμισμα, πλην όμως το ακριβές ύψος αυτού του δανείου σε ξένο νόμισμα καθορίστηκε μόνο μετά τη σύναψη της εν λόγω συμβάσεως, κατ' εφαρμογήν της συναλλαγματικής ισοτιμίας την οποία είχε ορίσει η εταιρία σε χωριστό έγγραφο και η οποία εφαρμόστηκε στο εκπεφρασμένο σε εθνικό νόμισμα ποσό που αναγραφόταν στην αίτηση χρηματοδότησεως που είχε υποβάλει ο καταναλωτής.

- 25 Είναι αληθές ότι οι μνημονευόμενοι από την Επιτροπή νόμοι, στο μέτρο που αντικαθιστούν τις ρήτρες οι οποίες προβλέπουν απόκλιση μεταξύ, αφενός, της συναλλαγματικής ισοτιμίας που ισχύει κατά την εκταμίευση του δανείου (τιμή αγοράς του σχετικού ξένου νομίσματος) και, αφετέρου, της ισοτιμίας που ισχύει κατά την εξόφληση του δανείου (τιμή πωλήσεως), με ρήτρα προβλέπουσα την εφαρμογή μίας μόνο συναλλαγματικής ισοτιμίας, ήτοι εκείνης που καθορίζεται από την Εθνική Τράπεζα της Ουγγαρίας, έχουν ως αποτέλεσμα την εξαίρεση της τελευταίας αυτής ρήτρας από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13, καθόσον η ρήτρα αυτή απηχεί μια νομοθετική διάταξη αναγκαστικού δικαίου κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13. Εντούτοις, λόγω της στενής ερμηνείας που πρέπει να δίδεται στη διάταξη αυτή, η ως άνω διαπίστωση δεν συνεπάγεται ότι άλλη συμβατική ρήτρα, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει τους λεπτομερείς κανόνες καθορισμού του ύψους του συνολοποιηθέντος σε ξένο νόμισμα δανείου, επίσης εξαιρείται, στο σύνολό της, από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank και OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, σκέψεις 65 και 66) και, επομένως, δεν προκύπτει προδήλως ότι η οδηγία αυτή δεν τυγχάνει εφαρμογής επί της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης ρήτρας.
- 26 Συνεπώς, το προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

- 27 Μολονότι το προδικαστικό ερώτημα αφορά μόνον εν μέρει την ερμηνεία συγκεκριμένου νομοθετήματος του δικαίου της Ένωσης, εντούτοις, κατά πάγια νομολογία, εναπόκειται στο Δικαστήριο να εντοπίσει από το σύνολο των στοιχείων που έχουν παρασχεθεί από το αιτούν δικαστήριο και ιδίως από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής τις διατάξεις εκείνες του δικαίου της Ένωσης που χρήζουν ερμηνείας, λαμβανομένου υπόψη του αντικείμενου της διαφοράς (πρβλ. απόφαση της 3ης Απριλίου 2019, Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, σκέψη 39).
- 28 Δεδομένου ότι οι προβληματισμοί που έχει διατυπώσει το Budai Közpronti Kerületi Bíróság (κεντρικό δικαστήριο περιφέρειας της Βούδας) αφορούν τον καθορισμό των προϋποθέσεων ακυρότητας που απορρέουν από την οδηγία 93/13 σε σχέση με σύμβαση δανείου όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής θα πρέπει να περιληφθούν μεταξύ των στοιχείων του δικαίου της Ένωσης των οποίων την ερμηνεία έχει ζητήσει το εν λόγω εθνικό δικαιοδοτικό όργανο από το Δικαστήριο.
- 29 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το ερώτημά του, το εθνικό δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, το άρθρο 4, παράγραφος 2, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε ρύθμιση κράτους μέλους, όπως έχει ερμηνευθεί από το ανώτατο δικαστήριο του κράτους μέλους αυτού, δυνάμει της οποίας δεν είναι άκυρη η συνολολογηθείσα σε ξένο νόμισμα σύμβαση δανείου η οποία, μολονότι προσδιορίζει το εκπεφρασμένο σε εθνικό νόμισμα ποσό που αντιστοιχεί στην αίτηση χρηματοδοτήσεως την οποία έχει υποβάλει καταναλωτής, εντούτοις δεν διευκρινίζει τη συναλλαγματική ισοτιμία που εφαρμόζεται στο εν λόγω ποσό προκειμένου για τον καθορισμό του τελικού ύψους του δανείου σε ξένο νόμισμα, ενώ συγχρόνως προβλέπει, σε μία από τις ρήτρες της, ότι η ισοτιμία αυτή θα καθοριστεί από τον πιστωτικό φορέα μετά τη σύναψη της συμβάσεως με χωριστό έγγραφο.
- 30 Πρώτον, όπως προκύπτει από το γράμμα του υποβληθέντος προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο εκκινεί από τη διαπίστωση ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης συμβατική ρήτρα, η οποία προβλέπει τους λεπτομερείς κανόνες καθορισμού του ύψους του συνολοποιηθέντος σε ξένο νόμισμα δανείου, πρέπει να θεωρηθεί ότι καθορίζει το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως δανείου, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13.

- 31 Τέτοιες ρήτρες εξαιρούνται, δυνάμει της ως άνω διατάξεως, από τον έλεγχο της καταχρηστικότητας μόνον εφόσον το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο κρίνει, κατόπιν κατά περίπτωση εξετάσεως, ότι έχουν διατυπωθεί από τον επαγγελματία κατά τρόπο σαφή και κατανοητό (πρβλ. απόφαση της 14ης Μαρτίου 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, σκέψη 48).
- 32 Το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει ότι η ως άνω απαίτηση σαφούς και κατανοητής διατυπώσεως των συμβατικών ρητρών, η οποία υπενθυμίζεται και με το άρθρο 5 της οδηγίας 93/13, δεν είναι δυνατό να περιορίζεται απλώς στον κατανοητό χαρακτήρα τους από τυπικής και γραμματικής απόψεως. Κατά την εκτίμησή του, αντιθέτως, επειδή το σύστημα προστασίας που θεσπίζει η προαναφερθείσα οδηγία στηρίζεται στην ιδέα ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε ασθενέστερη θέση έναντι του επαγγελματία όσον αφορά, μεταξύ άλλων, το επίπεδο πληροφόρησης, η εν λόγω απαίτηση επιβάλλεται να ερμηνεύεται διασταλτικώς (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, σκέψη 61).
- 33 Επομένως, η απαίτηση να είναι μια συμβατική ρήτρα διατυπωμένη κατά τρόπο σαφή και κατανοητό έχει την έννοια ότι επιτάσσει επίσης να εκτίθεται στη σύμβαση κατά τρόπο διαφανή η συγκεκριμένη λειτουργία του μηχανισμού τον οποίο αφορά η οικεία ρήτρα, καθώς και, ενδεχομένως, η σχέση μεταξύ του μηχανισμού αυτού και εκείνου που προβλέπουν άλλες ρήτρες, έτσι ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να εκτιμήσει, βάσει σαφών και εύληπτων κριτηρίων, τις ως προς αυτόν οικονομικές συνέπειες (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andrićius κ.λπ., C-186/16, EU:C:2017:703, σκέψη 45).
- 34 Σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, κατά την οποία ο προσδιορισμός του ποσού του δανείου εξαρτάται από την ισχύουσα κατά την ημερομηνία εκταμιεύσεως του σχετικού χρηματικού ποσού συναλλαγματική ισοτιμία όπως έχει καθοριστεί από τον πιστωτικό φορέα μετά τη σύναψη της συμβάσεως, η ανωτέρω απαίτηση επιβάλλει να εκτίθενται κατά τρόπο διαφανή τόσο ο μηχανισμός υπολογισμού του εν λόγω ποσού του δανείου, που είναι εκπεφρασμένο σε ξένο νόμισμα, όσο και η εφαρμοστέα συναλλαγματική ισοτιμία, ώστε να παρέχεται στον μέσο καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος η δυνατότητα να αξιολογήσει βάσει σαφών και εύληπτων κριτηρίων τις οικονομικές συνέπειες που έχει η σύμβαση για τον ίδιο, στις οποίες περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, το συνολικό κόστος του δανεισμού του (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andrićius κ.λπ., C-186/16, EU:C:2017:703, σκέψη 47, καθώς και διάταξη της 22ας Φεβρουαρίου 2018, ERSTE Bank Hungary, C-126/17, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2018:107, σκέψη 32).
- 35 Το ζήτημα αυτό πρέπει να εξεταστεί από το αιτούν δικαστήριο υπό το πρίσμα όλων των κρίσιμων πραγματικών στοιχείων, στα οποία συγκαταλέγονται η διαφήμιση και η πληροφόρηση που παρέχει ο πιστωτικός φορέας στο πλαίσιο της διαπραγματεύσεως συμβάσεως δανείου (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andrićius κ.λπ., C-186/16, EU:C:2017:703, σκέψη 46).
- 36 Προς τον σκοπό αυτό, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, μεταξύ άλλων, να ελέγξει αν, υπό το πρίσμα όλων των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, ο καταναλωτής ήταν σε θέση να κατανοήσει τους λεπτομερείς κανόνες βάσει των οποίων επρόκειτο να καθοριστεί το ποσό του συνολομογηθέντος σε ξένο νόμισμα δανείου και η εφαρμοστέα συναλλαγματική ισοτιμία, καθώς και τις οικονομικές συνέπειες που μπορούσαν να έχουν για τον ίδιο τα στοιχεία αυτά. Εντούτοις, δεν μπορεί να απαιτηθεί να έχει διευκρινίσει επακριβώς ο επαγγελματίας όλα τα εν λόγω στοιχεία κατά τον χρόνο συνάψεως της συμβάσεως.
- 37 Δεύτερον, αν, κατόπιν της εξετάσεως αυτής, προκύψει ότι η ρήτρα καθορισμού της συναλλαγματικής ισοτιμίας δεν έχει διατυπωθεί κατά τρόπο σαφή και κατανοητό, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, η σχετική σύμβαση επιβάλλεται να κριθεί άκυρη μόνον αν, αφενός, αποδειχθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας της εν λόγω ρήτρας, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας και, αφετέρου, η σύμβαση δεν μπορεί να εξακολουθήσει να ισχύει χωρίς αυτή τη ρήτρα, συμφώνως προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας.

- 38 Όσον αφορά, κατά πρώτον, τον καταχρηστικό χαρακτήρα της επίμαχης ρήτρας, εναπόκειται στο αρμόδιο δικαστήριο να ερευνήσει αν η ρήτρα αυτή δημιουργεί, παρά την απαίτηση καλής πίστωσης, σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων μερών εις βάρος του ενδιαφερόμενου καταναλωτή.
- 39 Για τους σκοπούς της ως άνω εκτιμήσεως, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να λάβει υπόψη, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, τη φύση των αγαθών ή των υπηρεσιών που αποτελούν αντικείμενο της συμβάσεως και να στηριχθεί σε όλες τις κατά τον χρόνο της συνάψεως της συμβάσεως περιστάσεις που περιέβαλαν την εν λόγω σύναψη.
- 40 Οι περιστάσεις περί των οποίων κάνει λόγο το ως άνω άρθρο 4, παράγραφος 1, είναι εκείνες τις οποίες μπορούσε να γνωρίζει ο επαγγελματίας κατά τον χρόνο συνάψεως της συμβάσεως και οι οποίες μπορούσαν να επηρεάσουν τη μεταγενέστερη εκτέλεσή της, δεδομένου ότι μια συμβατική ρήτρα μπορεί να ενέχει ανισορροπία μεταξύ των συμβαλλομένων μερών η οποία εκδηλώνεται μόνον κατά την εκτέλεση της συμβάσεως (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andrićius κ.λπ., C-186/16, EU:C:2017:703, σκέψη 54).
- 41 Κατά δεύτερον, σε περίπτωση που διαπιστωθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας της ως άνω ρήτρας, η ρήτρα αυτή, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, δεν θα πρέπει να δεσμεύει τον καταναλωτή, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο. Κατά την εν λόγω διάταξη, η σύμβαση θα εξακολουθεί πάντως να δεσμεύει τους συμβαλλομένους με τους ίδιους όρους, αν μπορεί να συνεχίσει να ισχύει και χωρίς την επίμαχη ρήτρα.
- 42 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 αποσκοπεί στην αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και όχι στην ακύρωση όλων των συμβάσεων που περιέχουν καταχρηστικές ρήτρες. Εντούτοις, η οικεία σύμβαση πρέπει να εξακολουθήσει να ισχύει, καταρχήν, χωρίς καμία άλλη τροποποίηση πέραν εκείνης που προκύπτει από την κατάργηση των καταχρηστικών ρητρών, κατά το μέτρο που, βάσει των κανόνων του εσωτερικού δικαίου, η διατήρηση σε ισχύ της συμβάσεως είναι νομικώς εφικτή, στοιχείο το οποίο πρέπει να εξετάζεται βάσει αντικειμενικής προσεγγίσεως (πρβλ. απόφαση της 14ης Μαρτίου 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 43 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ρήτρα καθορίζει το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13. Υπό τις συνθήκες αυτές, η διατήρηση σε ισχύ της συμβάσεως δεν παρίσταται νομικώς εφικτή μετά την κατάργηση της εν λόγω ρήτρας, πράγμα το οποίο οφείλει πάντως, εφόσον συντρέχει περίπτωση, να εκτιμήσει το αιτούν δικαστήριο.
- 44 Από τα ανωτέρω έπεται ότι εθνική ρύθμιση, όπως αυτή την οποία μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο, θα ήταν ασύμβατη με την οδηγία 93/13 μόνο στο μέτρο που δεν επιτρέπει, σύμφωνα με την ερμηνεία την οποία της δίδει το αιτούν δικαστήριο, την ακύρωση συμβάσεως δανείου ως προς την οποία συντρέχουν οι προϋποθέσεις που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως.
- 45 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, το άρθρο 4, παράγραφος 2, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε ρύθμιση κράτους μέλους, όπως έχει ερμηνευθεί από το ανώτατο δικαστήριο του κράτους μέλους αυτού, δυνάμει της οποίας δεν είναι άκυρη η συνομολογηθείσα σε ξένο νόμισμα σύμβαση δανείου η οποία, μολονότι προσδιορίζει το εκπεφρασμένο σε εθνικό νόμισμα ποσό που αντιστοιχεί στην αίτηση χρηματοδοτήσεως την οποία έχει υποβάλει καταναλωτής, εντούτοις δεν διευκρινίζει τη συναλλαγματική ισοτιμία που εφαρμόζεται στο εν λόγω ποσό προκειμένου για τον καθορισμό του τελικού ύψους του δανείου σε ξένο νόμισμα, ενώ συγχρόνως προβλέπει, σε μία από τις ρήτρες της, ότι η ισοτιμία αυτή θα καθορισθεί από τον πιστωτικό φορέα μετά τη σύναψη της συμβάσεως με χωριστό έγγραφο,

- εφόσον η επίμαχη ρήτρα έχει διατυπωθεί κατά τρόπο σαφή και κατανοητό συμφώνως προς το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, υπό την έννοια ότι ο μηχανισμός υπολογισμού του συνολικού ποσού του δανείου και η εφαρμοστέα συναλλαγματική ισοτιμία εκτίθενται κατά τρόπο διαφανή ώστε να παρέχεται στον μέσο καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος η δυνατότητα να αξιολογήσει βάσει σαφών και εύληπτων κριτηρίων τις οικονομικές συνέπειες που έχει η σύμβαση για τον ίδιο, στις οποίες περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, το συνολικό κόστος του δανεισμού του, ή, αν προκύψει ότι η εν λόγω ρήτρα δεν έχει διατυπωθεί κατά τρόπο σαφή και κατανοητό,
- εφόσον η ρήτρα αυτή δεν είναι καταχρηστική κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας ή, στην περίπτωση που είναι καταχρηστική, η σχετική σύμβαση μπορεί να εξακολουθήσει να ισχύει χωρίς αυτή τη ρήτρα συμφώνως προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόδισης που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, το άρθρο 4, παράγραφος 2, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε ρύθμιση κράτους μέλους, όπως έχει ερμηνευθεί από το ανώτατο δικαστήριο του κράτους μέλους αυτού, δυνάμει της οποίας δεν είναι άκυρη η συνομολογηθείσα σε ξένο νόμισμα σύμβαση δανείου η οποία, μολονότι προσδιορίζει το εκπεφρασμένο σε εθνικό νόμισμα ποσό που αντιστοιχεί στην αίτηση χρηματοδότησεως την οποία έχει υποβάλει καταναλωτής, εντούτοις δεν διευκρινίζει τη συναλλαγματική ισοτιμία που εφαρμόζεται στο εν λόγω ποσό προκειμένου για τον καθορισμό του τελικού ύψους του δανείου σε ξένο νόμισμα, ενώ συγχρόνως προβλέπει, σε μία από τις ρήτρες της, ότι η ισοτιμία αυτή θα καθοριστεί από τον πιστωτικό φορέα μετά τη σύναψη της συμβάσεως με χωριστό έγγραφο,

- εφόσον η επίμαχη ρήτρα έχει διατυπωθεί κατά τρόπο σαφή και κατανοητό συμφώνως προς το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, υπό την έννοια ότι ο μηχανισμός υπολογισμού του συνολικού ποσού του δανείου και η εφαρμοστέα συναλλαγματική ισοτιμία εκτίθενται κατά τρόπο διαφανή ώστε να παρέχεται στον μέσο καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος η δυνατότητα να αξιολογήσει βάσει σαφών και εύληπτων κριτηρίων τις οικονομικές συνέπειες που έχει η σύμβαση για τον ίδιο, στις οποίες περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, το συνολικό κόστος του δανεισμού του, ή, αν προκύψει ότι η εν λόγω ρήτρα δεν έχει διατυπωθεί κατά τρόπο σαφή και κατανοητό,
- εφόσον η ρήτρα αυτή δεν είναι καταχρηστική κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας ή, στην περίπτωση που είναι καταχρηστική, η σχετική σύμβαση μπορεί να εξακολουθήσει να ισχύει χωρίς αυτή τη ρήτρα συμφώνως προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13.

(υπογραφές)